

2021-04-28

Diarienummer: Ä 2021-1222

Miljödepartementet

Remissvar: SOU 2020:78 Tillgängliga stränder – ett mer differentierat strandskydd

Tillväxtverket arbetar för att stärka företagens konkurrenskraft. Det gör myndigheten genom att skapa bättre förutsättningar för företagande och attraktiva regionala miljöer där företag utvecklas. Vi genomför insatser inom såväl näringspolitiken, den regionala utvecklingspolitiken som den sammanhållna landsbygdspolitiken.

Tillväxtverket har flera uppdrag som hänger ihop med utvecklingen av den sammanhållna landsbygdspolitiken där målet är livskraftiga landsbygder med likvärdiga möjligheter till företagande, arbete, boende och välfärd som leder till en långsiktigt hållbar utveckling i hela landet.

Vi har även uppdrag att stärka social och ekonomisk utveckling samt uppdrag som syftar till att stärka banden mellan samhällsplanering, näringslivsutveckling och hållbar regional tillväxt i sammanlagt 61 utpekade kommuner.

Ett mer differentierat och lokalt anpassat strandskydd är, rätt utformat, en faktor som kan stärka möjligheterna att nå målet för politiken. Det kan vidare vara ett verktyg för att stimulera lokal utveckling inte minst i kommuner i landsbygder. Utredningens förslag är därför av särskild relevans för Tillväxtverkets uppdrag kopplat till den sammanhållna landsbygdspolitiken liksom till att stärka de utvalda kommunernas utvecklingskapacitet.

Remissvaret är skrivet utifrån dessa utgångspunkter.

Tillväxtverkets ställningstaganden

Frågan om differentierat strandskydd är komplex och utredningen har haft att hantera konflikten mellan viljan att tillgängliggöra strandlinjer och viljan att bevara orörd natur. Båda dessa värden är viktiga för att skapa livskraftiga landsbygder och en hållbar utveckling i hela landet.

I Tillväxtverkets tolkning av begreppet livskraftiga landsbygder menar vi att det måste finnas både förutsättningar och förmågor att utvecklas långsiktigt och hållbart, om en plats ska kunna vara livskraftig. Förutsättningar kan till exempel handla om att det finns funktionella vägar, attraktiva bostäder och tillgänglig service. Förmågor kan handla om kompetens och handlingskraft - där betydelsen av människor och deras drivkraft är central. Att underlätta för bostadsbyggande, företagande och entreprenörskap är därför viktigt.

Vi delar den bild som utredningen ger av ett land med stora variationer av befolkningsutveckling och bebyggelsestryck, och att denna variation också är betydande

om man tittar på skillnader inom regioner och kommuner. Det stämmer med våra erfarenheter av att det inte finns en enhetlig landsbygd i Sverige utan att det snarare handlar om olika landsbygder. Den lokala och regionala nivåns arbete är av stor betydelse för möjligheterna att skapa likvärdiga förutsättningar genom olika anpassningar. Vi anser därför att differentieringen av strandskyddet bör genomföras utifrån lokala och regionala förutsättningar.

Underlätta byggandet inom landsbygdsområden

Tillväxtverket tillstyrker förslaget om att differentiera strandskyddet i landsbygdsområden och de kriterier kopplande till tillgång och efterfrågan på mark för bebyggelse, samt betydelse för strandskyddets syften som föreslås. Däremot invänder vi mot användningen av begreppet "landsbygdsområden" i detta sammanhang, då "landsbygdsområden" är ett ord som används i flera andra sammanhang. Därmed riskerar den användning som föreslås i betänkandet att leda tanken fel. Tillväxtverket föreslår att de aktuella områdena i stället skulle kunna benämnas "särskilda områden för differentierat strandskydd".

Vi ser ställer oss bakom förslaget till arbetsätt att peka ut landsbygdsområden/särskilda områden med större möjligheter till dispens och att detta görs inom översiktsplaneprocessen. På så sätt lyfts de aktuella områdena in i ett sammanhang med övrig mark- och vattenanvändning för en långsiktigt hållbar samhällsutveckling. Vi vill här understryka betydelsen av att i plansamrådet inkludera även näringslivets organisationer och företrädare i dialogen för att även fånga in dess perspektiv och framtida utvecklingsbehov.

Vi anser att kommunernas möjlighet att påverka sin utveckling kopplat till samhällsplaneringen bör stärkas för att de ska ha förmåga och kapacitet till att påverka, planera och inte minst att genomföra insatser som resulterar i att utveckla den fysiska miljön och kommunens attraktivitet. Samtidigt är det vår erfarenhet att kommunernas resurser och förmågor när det gäller att ta vara på en sådan strategisk möjlighet skiftar. Länsstyrelserna bör därför få en tydlig roll i att vägleda och delta i den tidiga dialogen tillsammans med kommunerna. Det är då viktigt att länsstyrelserna tar sig an denna uppgift utifrån en sådan stödjande roll där kommunernas förmåga att ta vara på de möjligheter den föreslagna lagstiftningen ger står i fokus. Länsstyrelserna ska alltså stödja kommunerna att förverkliga den föreslagna lagstiftningen, inte agera så att de blir en hämmande faktor för utvecklingen.

Vi ser att det finns en rörelse mot ökat regionalt inflytande i den rumsliga planeringen och att fler regioner arbetar med strukturbilder. Vi ser därför regionerna som en framtida diskussionspart kring mer övergripande strandskyddsfrågor till exempel i samband med kommunernas översiktsplaneprocesser och i samband med framtagandet av den regionala utvecklingsstrategin.

Att kunna medge dispens för enstaka bostadshus i landsbygdsområden är bra då det ger större möjligheter att bygga i landsbygder jämfört med gällande regler som innebär att byggnation i redan exploaterade områden lättare beviljas dispens. Samtidigt innebär det en risk för känslan av obrutna stränder, orörd natur och allemansrättsligt tillgängliga orörda sjöar som är just det som Sverige marknadsförs med. Det är därför viktigt att strandzonen fortsatt finns tillgänglig för friluftslivet.

Vi avstyrker förslaget att en kommun ska kunna ansöka om att upphäva strandskyddet, då det bör räcka med de särskilda skäl för dispens som följer med att peka ut landsbygdsområden/särskilda områden.

Stärkt skydd i vissa områden

Tillväxtverket tillstyrker förslaget om stärkt skydd i vissa områden genom att dispens och upphävande av strandskydd tillämpas särskilt restriktivt, men saknar en djupare analys av om detta räcker och hur exploaterade områden kan skyddas bättre. Ett fungerande, och differentierat, strandskydd behövs för den långsiktiga utvecklingen av vårt land. Vi ser att det kan behövas ett starkare strandskydd i vissa områden för att på sikt kunna bevara friluftslivets tillgång till stränder också i närheten av mer tätbefolkade platser.

Det generella strandskyddet vid små sjöar och vattendrag tas bort

Förslaget om en förändring av strandskyddsreglerna som generellt skulle undanta sjöar under 1 hektar och vattendrag under 2 meters bredd, ser Tillväxtverket som ett viktigt steg som förenklar för verksamheter och byggande i landsbygder. Men mindre vattendrag finns också i de områden där exploateringstrycket är stort. I dessa områden är små sjöar och bäckar viktiga för dels naturvärden och för allmänhetens tillgång till stränder. Vi anser därför att det är viktigt att länsstyrelserna kan besluta om att införa strandskydd för att skydda natur och friluftsvärden vid små sjöar och vattendrag i områden med högt exploateringstryck och liten andel obebyggd strandzon.

Ska strandskyddet öppnas upp i linje med utredningens förslag ser vi också ett behov av att kommunerna stärker sin tillsyn av små avloppsanläggningar för att förhindra att vattenkvaliteten försämras. Tillsynsvägledning och möjligheter att ge stöd till kommunerna för va-rådgivning är delar i betänkandet *Vägar till hållbara vattentjänster (SOU 2018:43)* som ligger på regeringens bord.

Strandskydd vid anlagda vatten

Tillväxtverket tillstyrker förslaget om att strandskyddet inte ska gälla vid anlagda vatten som har tillkommit efter 1975.

Bättre redovisning av strandskyddets omfattning

Tillväxtverket tillstyrker förslagen om klarläggande av omfattningen av strandskyddsområden och att dessa digitaliseras. Vi är av uppfattningen att samhällsbyggnadsprocessen behöver digitaliseras i än högre grad för att vi ska uppnå positiva effekter för företag, medborgare och offentliga aktörer.

Undantaget för de areella näringarna

I rapporten *Växtkraft för de gröna näringarna* där vi tittat närmare på företag inom de gröna näringarna framgår att just denna grupp ser lagar och myndighetsregler som det största tillväxthindret. Vart fjärde företag i gruppen anger att plan- och byggregler är hinder, vilket är klart större andel än bland företag i stort. Därför ser vi positivt på det förslag som utredningen lämnar om att ytterligare utreda behovet av författningsändringar när det gäller undantaget för de areella näringarna. Vi ser också att exempelvis verksamheter inom fisketurism skulle kunna omfattas av undantaget.

Övriga synpunkter

Utifrån Tillväxtverkets ansvar att samordna den sammanhållna landsbygdspolitiken ser vi sammantaget positivt på de förslag som förs fram av utredningen. Vi anser att dessa stärker möjligheterna att uppnå politikens övergripande mål om att uppnå likvärdiga förutsättningar för att bo, leva och verka i alla delar av Sverige. Utgångspunkten att en differentiering av strandskyddet bör genomföras utifrån lokala och regionala förutsättningar är av central betydelse för att uppnå de utgångspunkter som regeringen uttrycker i direktiven till utredningen.

Tillväxtverket vill slutligen understryka att en differentiering av strandskyddet i den riktning som utredningen föreslår inte ensam löser frågan om tillgänglighet till bostäder i landsbygder. För att utveckla attraktiva miljöer på landsbygden behövs ett helhetsperspektiv på landsbygdsutveckling där man även tar hänsyn till betydelsen av bland annat tillgänglighet till service, kultur och fritid. Även ekonomiska förutsättningar för bostadsbyggande är viktiga att stärka. Som regeringen lyfter fram i propositionen 2017/18:179 bör det därför övervägas hur de finansiella förutsättningarna för om- och nybyggnation av bostäder på landsbygden kan underlättas.

Beslut i detta ärende har fattats av avdelningschef Lars Wikström. Liv Edström har varit föredragande. I handläggningen har också enhetschef Martin Olauzon samt Maria Engström, Klas Fritzon, Per Johansson, Per-Olof Remmare och Evelina Selander deltagit.

Lars Wikström

Liv Edström